

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Itziar Andonegi Sustaeta

*Mutriku,
Gipuzkoa
(1920)*

Aurkibidea



Biografia



Mutrikun jaio zen 1920an. Bederatzi senide izan ziren. Ama, Pura Sustaeta, Mutrikuko Emakume Abertzaleen Batzako burua izan zen. 1937an ama herritik bidali zuten umeekin, herriko beste hainbat emakume eta umerekin batera. Kamioietan bidali zituzten frontera, "goseak hiltzera". Orduko bizipenak eta beste hainbat kontu jasotzeko asmoz egin zion elkarrizketa Arantza Ugartek 2006an.

Zintak

MUT-076

- **Proiektua:** Mutrikuko gerra zibilaren memoria
- **Elkarrizketatzailea(k):** Ugarte, Arantza
- **Data:** 2006-01-01
- **Iraupena:** 96 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Kodifikatzailea:** Sapsootham, Itziar
- **Emalea:** Ugarte, Arantza

Pasarteak

1. Etxea errekisatu eta bertako neskame lanak egin

- **Erref:** MUT-076/001
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:01:33
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera

Laburpena:

<p>Etxea errekisatu egin zieten eta bertan geldituko ziren soldaduentzat oheak prestatu behar izan zituzten. Egunero joaten ziren errekisatutako haien etxera oheak egitera, etxea txukuntzera...Okinak laguntzen zien, bakarrik ez joateko soldaduengana.</p>

2. Osaba apaizak ihes egin zuen

- **Erref:** MUT-076/002
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 00:01:33. **Bukatu:** 00:02:59
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Ihes egin beharra](#)

Laburpena:

Etxea errekesatzean, osabaren etxera joan ziren bizitzera. Apaiza zen osaba batek ihes egin behar izan zuen, abertzalea zelako. Gero, Ameriketara joan zen.

3. Ama, Emakume Abertzale Batzarreko buru

- **Erref:** MUT-076/004
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:03:50. **Bukatu:** 00:05:11
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Jarrera politikoak](#) » [Emakumeak politikan](#)
- [Familia eta harremanak](#) » [Lagunartea eta familia](#) » [Etxeko giroa](#)

Laburpena:

<p>Itziarren ama Emakume Abertzale Batzarreko burua zen Mutrikun.</p>

4. CNT-koak indarrez komentura sartu nahian

- **Erref:** MUT-076/005
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:05:11. **Bukatu:** 00:06:18
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Gerraren hasiera](#)

Laburpena:

<p>CNT-koek Mutrikuko komentura sartu nahi izan zuten, lo egiteko. Mojak kanpaiak jotzen hasi ziren eta Joakin Txiki laguntzera joan zen, tornutik sartuta.</p>

5. Herria uztera behartuak

- **Erref:** MUT-076/006
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:06:18. **Bukatu:** 00:09:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Gerraren hasiera](#)

Laburpena:

Gerra garaian, hainbat ama eta seme-alaba frontea bukatzen zen lekura arte eramaten zituzten. Haietako batzuk gogoratzen ditu Itziarrek.

6. Erreketeak eta falangistak

- **Erref:** MUT-076/007
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:09:00. **Bukatu:** 00:10:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Falangistak
- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa

Laburpena:

Erreketeak karlistak ziren; falangistak nazional-sozialistak. Falangistak adeitsuagoak ziren eta herritarrak laguntzen zituzten. Erreketeek ez.

7. Gerratik ihesi, elikagaiak Mutrikun utzi zituztenak

- **Erref:** MUT-076/008
- **Iraupena:** 0:03:19. **Hasi:** 00:10:00. **Bukatu:** 00:13:19
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Gerratik ihesi, Mutrikun Donostiako epai bat eta bere familia agertu ziren, maletaz eta janariz beteta. Elikagaiak utzi behar izan zituzten Erdiko kalean eta han zeudela milizianoak agertu zen.

8. Milizianoen errekiatzeak

- **Erref:** MUT-076/009
- **Iraupena:** 0:03:45. **Hasi:** 00:13:19. **Bukatu:** 00:17:04
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera

Laburpena:

Milizianoek harrapatzen zuten guztia errekiatzen zuten. Milizianoak iraillean sartu ziren Mutrikun, herriaren gobernua abertzaleen esku zegoenean. Errepublikanoak frontera joanda zeuden.

9. Saturrarango seminarioa, Loiola Batailoiko kuartela

- **Erref:** MUT-076/010
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:17:04. **Bukatu:** 00:18:16
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerra garaian, anaia Loiola Batailoian zegoen eta Saturrarango seminarioa zen haien kuartela. Behin mendian bi egunez galduta ibili ziren kuartelera ezin itzulita. Batzuk heldu ziren, baina beste batzuek frontearekin topo egin zuten eta preso hartu zituzten.

10. Anaia, Castro Urdialesen preso

- **Erref:** MUT-076/011

- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 00:18:16. **Bukatu:** 00:20:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Borroka](#)

Laburpena:

Itziarren anaietako bat frontean zauritu zen eta aitarekin Donibane Lohitzunera lehenengo eta Bilbora gero ihes egin zuen. Castro Urdialesen preso egon zen.

11. Igandean sartu ziren nazionalak Mutrikun

- **Erref:** MUT-076/012
- **Iraupena:** 0:02:29. **Hasi:** 00:20:30. **Bukatu:** 00:22:59
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Gerraren hasiera](#)

Laburpena:

Nazionalak igandean sartu ziren Mutrikun, arratsaldeko zazpitan. Nondik sartu ziren. Goiko plazan bildu ziren, herriko argia moztu zuten, elizan abesten egon ziren... Ofizial baten aurrean "Viva España" esatera behartuta sentitu zen Itziar.

12. Nazionalen tropak herrira sartzen

- **Erref:** MUT-076/013
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 00:22:59. **Bukatu:** 00:25:58
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Gerraren hasiera](#)

Laburpena:

<p>Nazionalak oso prestatuak zeuden eta tropetan sartzen ziren, ilaretan, banderekin, musikarekin... Astebetuz musika egon zen herrian eta garaileen papera hartu zuten. Haietako batek Itziarri dantza eskatu zioneko istorioa.</p>

13. Jarrera ona egiaztatzeko eta fusilatutako ez izateko txostenak

- **Erref:** MUT-076/015
- **Iraupena:** 0:04:58. **Hasi:** 00:27:52. **Bukatu:** 00:32:50
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Errepresioa](#)

Laburpena:

Mutrikun gerran eta ondoren hil zituzten denak, herritarrek egindako salaketengatik gertatu ziren. Presoen jarrera ona ziurtatzeko txostenak eskatzen zituzten, fusilamendua saihesteko. Txosten negatiboak suntsitzen zituztenak bazeuden.

14. Osaba, Saturraranekeo kapilaua

- **Erref:** MUT-076/016
- **Iraupena:** 0:04:16. **Hasi:** 00:32:50. **Bukatu:** 00:37:06
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Osaba bat apaizaren laguntzailea zen Mutrikun baina azken hauteskundeetan botoa beste bati emateagatik zigortua izan zen eta Saturraranera bidali zuten kapilau gerra garaian. Espetxean egondako apaizei buruz hitz egiten dute. Osabaren heriotza.

15. Zabel etxean, nazionalen intendentzia

- **Erref:** MUT-076/017
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:37:06. **Bukatu:** 00:38:02
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:

<p>Mutrikura nazionalak sartu zirenean, astebetetz egon ziren herrian. Zabel etxean nazionalen intendentzia zegoen.</p>

16. Frontera joan nahi ez

- **Erref:** MUT-076/018
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:38:02. **Bukatu:** 00:40:47
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Mutrikun frontea non zegoen. Gudariak. Tropa eta batailoien arteko ezberdintasuna handia zen.

17. Alkoleako kanoia

- **Erref:** MUT-076/019
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:40:47. **Bukatu:** 00:42:22
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Borroka](#)

Laburpena:

Alkolean itsasontzia zegoen, kanoiarekin.

18. Ingelesen itsasontzietan ihesi

- **Erref:** MUT-076/020
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 00:42:22. **Bukatu:** 00:43:56
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Ihes egin beharra](#)

Laburpena:

<p>Ingelesen itsasontziekin ihes egitea zegoen bakarrik. Bertako itsasontzi edo txalupekin ihes egitean, denak preso hartzen zituzten. Cervera itsasontzia.</p>

19. Balkoitik soldadu italiarrei begira

- **Erref:** MUT-076/021
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:43:56. **Bukatu:** 00:45:43
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Borroka](#)

Laburpena:

Soldaduak sartzen zirenean, kanpaiak jotzen ziren. Italiar asko egon ziren Mutrikun. Egunero abesten zuten eta balkoitik begira ibiltzen ziren.

20. Soldadu italiarrekin harreman ona

- **Erref:** MUT-076/022
- **Iraupena:** 0:03:09. **Hasi:** 00:45:43. **Bukatu:** 00:48:52
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Borroka](#)

Laburpena:

Mutrikun gizon helduak, emakumeak eta haurrak bakarrik gelditu ziren gerra garaian. Soldadu italiar asko zeuden herrian, baina ez zuten inongo arazorik izan herritarrekin. Goxokiak ematen zizkieten haurrei.

21. Nazionalek deitutako manifestazioetara derrigorrez joan beharra I

- **Erref:** MUT-076/023
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 00:48:52. **Bukatu:** 00:51:39
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Borroka](#)

Laburpena:

<p>Nazionalek herri edo hiri bat hartzen zutenean, oihuka abisatzen zuten herrian zehar eta manifestaziorako deia egiten zuten. "La toma de Teruel!" oihukatzen zutela gogoratzen du eta atez ate joaten ziren abisua pasatzen. Derrigorrez joan behar izaten zuten.</p>

22. Nazionalek deitutako manifestazioetara derrigorrez joan beharra II

- **Erref:** MUT-076/025
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:51:50. **Bukatu:** 00:53:53
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerra zibila \(1936-1939\)](#) » [Borroka](#)

Laburpena:

<p>Nazionalek deitutako manifestazioetara derrigorrez joan behar izaten zuten. Atez ate jendearen bila joaten ziren, gehienak emakumeak eta haurrak. Herritarrek ez ziren isilik gelditzen eta aurre egiten zieten nazionalei.</p>

23. Pasaportetik gabe, ezin Ipar Euskal Herrira joan

- **Erref:** MUT-076/026
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:53:53. **Bukatu:** 00:55:21
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Gerraostea eta Francoren diktadura](#) » [Gerratik itzulera](#)

Laburpena:

Ama osaba hil zenean bueltatu zen Mutrikura, gerratik bueltan. Pasaporteak ez zirenez ematen, jendeak ezin zuen Ipar Euskal Herrira joan familiarekin elkartzeko.

24. "Pelayos y flechas"

- **Erref:** MUT-076/028
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:56:21. **Bukatu:** 00:59:17
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- [Politika](#) » [Jarrera politikoak](#) » [Erreketeak](#)

Laburpena:

"Pelayo"ak eta "Flecha"k nortzuk ziren eta nola janzten ziren. Kantak, banderak, formazioa, lemak...

25. Aita Barandiaran, Mutrikutik Donibane Lohitzunera

- **Erref:** MUT-076/030

- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 01:00:20. **Bukatu:** 01:02:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Arrantzan ateratzea debekatua egoteaz gain, itsasontzi guztiak alde eginda zeuden. Aita Barandiaranek Mutrikutik egin zuen ihes 1936an, nazionalak sartu aurretik.

26. Salbokonduktoak, herritik ateratzeko

- **Erref:** MUT-076/031
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 01:02:30. **Bukatu:** 01:05:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Erreketek herriko mugak kontrolatzen zituzten, lurrez zein itsasoz. Salbokonduktoek Gipuzkoan ibiltzeko bakarrik balio zuten. Mallabira joateko, salbokonduktoa Eibarrera ematen zioten eta handik oinez jarraitzen zuen, mendiz.

27. Santanderren preso zegoen anaia bisitatzen I

- **Erref:** MUT-076/032
- **Iraupena:** 0:04:00. **Hasi:** 01:05:00. **Bukatu:** 01:09:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Santanderren preso zegoen anaia bisitatzeko salbokonduktoa nola lortu zuen. Trenbidetik oinez nola joan ziren. Zentinelen kontrolak harrapatu baino lehen ikusi zuen anaia.

28. Santanderren preso zegoen anaia bisitatzen II

- **Erref:** MUT-076/033
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 01:09:00. **Bukatu:** 01:10:50
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Bilbotik Santanderrera trenean, anaia bisitatzeko. Derrigorrez soldadu izan behar zirenen jarrera eta erreketeeena oso ezberdina zen.

29. Bizitzako urterik txarrenak; goserik ez

- **Erref:** MUT-076/034
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 01:10:50. **Bukatu:** 01:12:10
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Gerra garaian eta ostean guraso gabe egondako hiru urteak izan ziren bere bizitzako urterik txarrenak. Apaiza zen osabarekin bizi zenez, ez zuen goserik pasa izan. Bizilagunek denda bat zuten eta askotan ematen zieten janaria.

30. Egaña fabrikan gerrako dominak egiten zituzten

- **Erref:** MUT-076/035
- **Iraupena:** 0:02:28. **Hasi:** 01:12:10. **Bukatu:** 01:14:38
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Gerra garaian, Egaña fabrikan gerrako dominak egiten zituzten. Saturrarango presoek margotzen zituzten dominak. Aita gerratik itzuli arte egin zuen bertan lan. Jostea asko gustatzen zitzaion.

31. Gerratik bueltan Ondarretan preso

- **Erref:** MUT-076/036
- **Iraupena:** 0:04:49. **Hasi:** 01:14:38. **Bukatu:** 01:19:27
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Ama, 1939ko azaroan eta aita 1940ko gabon egunean bueltatu ziren Mutrikura. Gabon horiek pasa eta Ondarretan espetxeratu zuten 3 hilabetez. Guardia Zibila Mutrikura oinez joaten zen Debatik. Espetxetik irten eta Debara joan behar izaten zuen sinatzera.

32. Aitonak II. karlistadetan borrokatu zuen

- **Erref:** MUT-076/038
- **Iraupena:** 0:02:31. **Hasi:** 01:20:29. **Bukatu:** 01:23:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Itziarren gurasoak umezurtz gelditu ziren haurrak zirela. Aitonak II. karlistadetan borrokatu zuen. Abertzaleak eta karlistak. Apaizen jarrera politikoa.

33. Saturrarango espetxeko presoak

- **Erref:** MUT-076/041
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 01:23:58. **Bukatu:** 01:26:10
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Saturrarango espetxera joaten ziren, presoek janaria eramatera. Kartzelan zeuden haurrak ez zituzten ikusten. Paquita Rico.

34. Saturrarango espetxera janaria eramaten zuten

- **Erref:** MUT-076/042
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 01:26:10. **Bukatu:** 01:27:07
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Saturrarango espetxera janaria eramaten zuten bai Mutrikutik eta baita Ondarroatik ere.

35. Saturrarango espetxea nolakoa zen

- **Erref:** MUT-076/043
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 01:27:07. **Bukatu:** 01:28:58
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Saturrarango espetxea nolakoa zen. Soldaduak zeuden. Dena gazteleraz.

36. Mugimendu politikoek zentroak Mutrikun

- **Erref:** MUT-076/044
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 01:28:58. **Bukatu:** 01:30:40
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:

<p>Montalivet-en Emakume Abertzaleen zentroa zegoen, Goiko Plazan karlisten egoitza eta errepublikanoena Osinalden. Itziarrek errepublikanoen kantak etxetik entzuten zituen. Errepublikano gutxi zegoen Mutrikun.</p>

37. Alejandro San Juan Txikiren fusilamendua

- **Erref:** MUT-076/045
- **Iraupena:** 0:03:12. **Hasi:** 01:30:40. **Bukatu:** 01:33:52
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Alejandro San Juan Txikiren fusilamendua gogorra izan zen herriarentzat. Gizona nolakoa zen. Fusilatzeko arrazoi politikorik ez zegoen eta herriko norbaitek liskar pertsonal batengatik salatu zuela uste dute herrian.

38. Tifusa 1940ko udan Saturrarango kartzelan

- **Erref:** MUT-076/046
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 01:33:52. **Bukatu:** 01:35:13
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Saturrarango espetxetan hiltzen ziren presoak zuzenean hilerrira eramaten zituzten. 1940ko uda oso beroa izan zen eta Saturraranen preso asko hil ziren tifusak jota. Hilerria handitzeko proiektu bat ere egon zen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-06-10

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com